

Bijlage:**Achtergrond Economisch Motorblok Bedrijventerreinen in Nederland****Belang bedrijventerreinen in Nederland**

Nederland telt 3800 bedrijventerreinen. Op deze terreinen staan fabrieken en beton- en asfalt-centrales, zijn industrie-, maak- en ambachtsbedrijven gevestigd, staan loodsen voor opslag, groothandel en distributie, kantoren en R&D bedrijven. Hier vandaan worden steden bevoorraad, zijn aannemers- en bouwbedrijven gevestigd, naast loodgieters, drukkerijen, reparatie- en recyclingbedrijven. Bedrijventerreinen hebben niet alleen een essentiële maatschappelijke functie als werkplaats van de samenleving; 40 procent van de werkzame Nederlanders heeft een baan op een bedrijventerrein. Op bedrijventerreinen wordt 30 procent van het Bruto Nationaal Product (BNP) verdiend.

Met name productieve arbeid voor theoretisch én praktisch geschoolden concentreert zich op bedrijventerreinen en campussen. Daarmee vertegenwoordigen bedrijventerreinen een essentiële sociaaleconomische functie waar mensen hun trots aan verlenen, door het mooie werk dat ze in bedrijven gevestigd op bedrijventerrein verrichten. Op bedrijventerreinen en campussen vindt ook 80 procent van alle onderzoeks- en innovatieactiviteiten in Nederland plaats, die essentieel zijn voor het verdienvermogen van de Nederlandse economie.

Centraal wat moet

SKBN hanteert daarbij het uitgangspunt 'centraal wat moet, maar decentraal wat kan'. 'Wat in ieder geval centraal moet gebeuren is het vaststellen van de eisen die gesteld worden aan bedrijventerreinen op het gebied van de energietransitie, biodiversiteit en klimaatadaptie', licht Föllings toe. 'Nu stelt de ene gemeente en/of regio wel eisen aan bijvoorbeeld de groenvoorziening, zaken als hittestress, het plaatsen van zonnepanelen op daken, of het parkmanagement en de andere gemeente helemaal niet of nauwelijks. Dat geeft een ongelijk speelveld en is zeer ongewenst. Feitelijk leidt het tot een vorm van concurrentievervalsing.'

Maar ook: Iedere regio telt

Het Regeerakkoord stelt ook helder dat iedere regio telt. Föllings: 'Een belangrijke constatering omdat we weten dat voor bedrijventerreinen die regionale aanpak essentieel is om zo voldoende kwantiteit én ook kwaliteit aan vierkante meters te plannen om de noodzakelijke bedrijvigheid in een regio te huisvesten. Tevens zal dit zeker leiden tot goede situatie-afhankelijke oplossingen in de regio's voor het oplossen van bedrijventerreinvraagstukken Dit regionaal programmeren moet je in een regio doen maar ook afstemmen tussen regio's in Nederland. Dit vergt een vorm van regie tussen regio's en tussen provincies.'

De regiodeals worden door de nieuwe coalitie omarmt en moeten leiden tot regionale investeringsagenda's waar naast infrastructuur, wonen en mobiliteit ook economie aandacht zou moeten krijgen. 'Als we zo vrij zijn om bedrijventerreinen onder economie te scharen, blijft de grote vraag of hier genoeg geld beschikbaar komt vanuit deze regiodeals om de noodzakelijke investeringen om optimaal bestaande bedrijventerreinen beter te kunnen benutten. En zodoende geen onnodig groene ruimte hoeft te worden opgeofferd voor nieuwe werklocaties.'

Cruciale activiteiten energie , circulaire economie en logistiek

Netcongestie

Een cruciale rol die bedrijventerreinen recent op zich nemen is te fungeren als energy hub. Door lokale productie, buffercapaciteit en uitwisseling van vraag en aanbod worden niet alleen regionale netten ontlast, maar kunnen bedrijven én huishoudens – ondanks netcongestie – aangesloten blijven waardoor Nederland niet op slot hoeft. In het regeerakkoord wordt aandacht besteed aan de netcongestie in Nederland, in combinatie met aandacht voor de energietransitie. Kernenergie krijgt ruim baan en bedrijven worden geholpen om noodzakelijke aanpassingen op hun energiehuishouding door te kunnen voeren. Bedrijventerreinen zijn hierin van essentieel belang om de netcapaciteit uit te kunnen breiden, dan wel efficiënter te gebruiken.

Circulaire Economie én strategische autonomie

Een cruciale activiteit die zich lastig laat mixen met andere functies is de verwerking van reststromen in de circulaire economie. Aannemelijk is dat de circulaire economie een groter beslag zal leggen op de ruimte. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) onderstreept deze ruimtebehoefte en voorspelt in al haar scenario's voor 2050 een toenemende vraag naar ruimte voor bedrijvigheid door de overstap van een lineaire naar een circulaire economie.

Tegelijkertijd is als gevolg van de geopolitieke situatie de afhankelijkheid van Nederland en Europa aan een aantal andere landen voor grondstoffen pijnlijk aan de oppervlakte gekomen en worden economische ketens nu anders ingericht met dito vraagstukken rond opslag- en distributiepatronen. Aandacht voor het terugwinnen van deze grondstoffen krijgt ook aandacht in het nieuwe regeerakkoord en zal zeker onderdeel worden van de verdere uitwerking van het onderwerp economische autonomie.

Zonder logistiek staat alles stil

De impact van grote distributiecentra op het landschap is groot en vraagt om sturing om de gevolgen voor milieu, natuur, mobiliteit en infrastructuur in goede banen te leiden én om daarmee wel ruimte te kunnen blijven bieden aan dit noodzakelijke segment van onze economie. Het Rijk maakt zich hard voor meer landelijke regie, in samenspraak met provincies in het programma GRIP, zijnde een werkwijze om tot een goede ruimtelijke selectie en inpassing te komen van warehouses in een regio. Het regeerakkoord breidt de werkwijze van GRIP uit met een toelatingvraagstuk rond arbeidsmigranten. De vraag is of dat deze uitbreiding past in de opbouw van het GRIP kader en juridisch voldoende robuust is om letterlijk grip te krijgen op de ruimtelijke inpassing van warehouses. Als daarmee de ontwikkeling van dergelijk vastgoed maar niet stil komt te vallen.

Scheefwerken

Ook zien we op tal van bedrijventerreinen het zogenaamde “scheefwerken” terug. Activiteiten die niet op een bedrijventerrein thuishoren dan wel elders in de stad, in en rond woonwijken betere gesitueerd kunnen worden. Hiermee voorkom je ook dat zware milieucategorie-terreinen niet goed benut worden. Om dit scheefwerken in de loop der jaren op te lossen vergt dit optimale communicatie tussen bedrijven en de gemeenten en ook geldt om deze herstructurering te versnellen. Geen subsidies, maar investeringen zoals diverse ontwikkelingsmaatschappijen voor bedrijventerreinen al hebben laten zien in de praktijk. Ook het instrument erfpacht kan een interessant middel zijn om op de lange termijn grip te houden op de functies, zeker met het oog op de enorme schaarste aan ruimte waar we de komende decennia voor staan.

Groei naar 3% ruimte voor werken

Door bevolkingsgroei, het oplossen van “scheefwerken”, de netcongestie aanpak en de ontwikkeling van de circulaire economie en economische autonomie, voorziet het Rijk in het Nationaal Programma Ruimte voor Economie (november 2023) een toename van het ruimtebeslag voor economische activiteiten van 2,6% van het landgebruik naar 3% in 2050: een stijging van 15 procent. Het creëren van een gezonde woon-werkbalans in stedelijke gebieden is een andere doelstelling van het Nationaal Programma Ruimte voor Economie. Bovendien, de behoefte aan stadsverzorgende bedrijvigheid groeit met elke woning die wordt toegevoegd. Schattingen lopen uiteen van minimaal 20 vierkante meter per extra woning tot het dubbele daarvan. De behoefte aan bedrijfsruimte neemt in elk geval fors toe, of het nu in de breedte of in de hoogte is.

Maar ruimte voor bedrijventerreinen staat onder druk. Tussen 2016 en 2021 verdween maar liefst 4.600-5000 hectare aan stedelijke bedrijventerreinen, voornamelijk door transformatie naar wonen. Maar wat heb je aan een woonstad, als je er niet kunt werken? Zolang gemeenten toelaten dat stedelijke bedrijventerreinen transformeren naar gemengde woon-werkzones, verliezen productieve bedrijvigheid het op stedelijke grondmarkten van veel lucratievere woningbouw en vrije tijdsactiviteiten. Dit is afgelopen decennia massaal gebeurd, en niet alleen in Nederland. Met de transformatie van stedelijke bedrijventerreinen verdwijnt de productieve arbeid van praktisch geschoolden naar slechter bereikbare locaties aan de randen van de stad of verder de regio in, of naar het buitenland.

Strategische economische autonomie

De zorgen om het gebrek aan ruimte voor werk zou zich niet alleen moeten beperken tot stedelijke gebieden. Sinds de coronacrisis, de inval van Rusland in Oekraïne en geopolitieke spanningen is het besef ingedaald dat we in Europa minder afhankelijk moeten worden van toevoerketens van buiten Europa. Reshoring van cruciale industrieën naar Europa is nodig om minder afhankelijk te worden van landen als China.

Als antwoord op de Europese agenda voor strategische autonomie presenteerde minister Adriaansens vorig jaar een Nederlandse agenda voor een strategisch en groen industriebeleid. Daarin staat dat de industriesector in Nederland niet verder mag krimpen, maar minimaal 15 procent van de Nederlandse economie moet blijven uitmaken. En of het nu om productie gaat (van bijvoorbeeld halfgeleiders) of om innovatie (fotonische chips): ook daarvoor is ruimte nodig, voor nieuwe fabrieken, voor start- en scale-ups, en campussen. Dit alles betekent dat bedrijventerreinen ook op de agenda moeten komen van het nieuwe kabinet, als werkplaats, machinekamer en brein van de Nederlandse samenleving en economie.